

DE BURCHT VAN DE HEREN VAN EINE

De Heren van Eine waren leden van de familie van Petegem en behoorden tot de *pairs* van Vlaanderen. De ligging van hun versterking op de linkeroever van de Schelde (fig. 70) is o.a. gekend door een figuratieve kaart van de tweede helft van de XVIde eeuw (fig. 71): de *borch* wordt er naast de Sint-Eligiuskerk gesitueerd. Burcht en kerk zijn op de kaart omgeven door een achtvormige gracht, die gevoed wordt door water uit de Marollebeek. Als enig litteken van deze middeleeuwse omgrachting rest thans slechts de ronde aanleg van het kerkhof (fig. 72). De toponymie helpt de plaats van de burcht nog nauwkeuriger bepalen. Zo staan de terreinen ten oosten van de Sint-Eligiuskerk bekend als de mote. Vroeger was er —

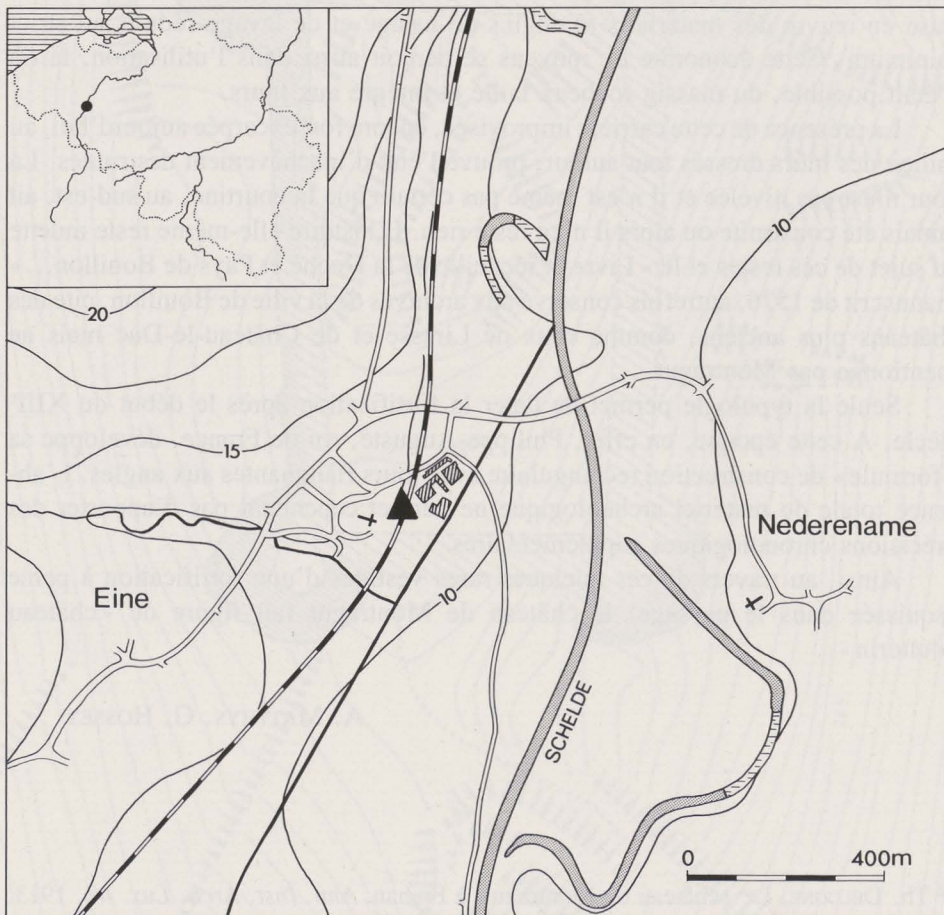

Fig. 70. Situatiekaart.

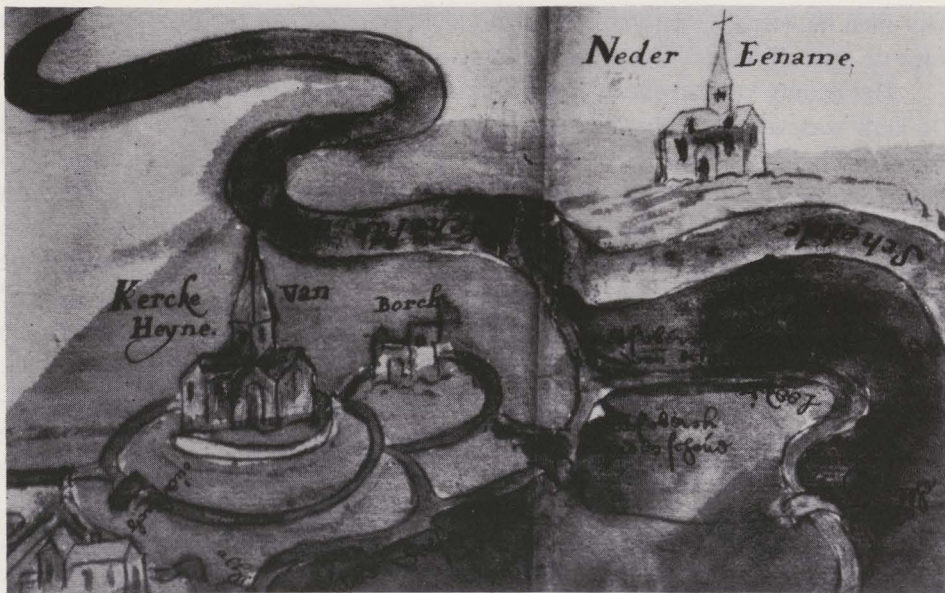

Fig. 71. Uittreksel uit de figuratieve kaart van de tweede helft van de XVIde eeuw. © K.I.K., Brussel.

Fig. 72. Algemeen zicht vanuit het zuidoosten op de Sint-Eligiuskerk en de opgravingszone. De pijlen duiden de burchtgracht aan en X de ligging van het gebouw.

naar men beweert — een verhevendheid zichtbaar. Ze zou echter afgevoerd zijn voor de spoorlijn Gent-Oudenaarde.

Het belang van het site wordt door zijn inplanting alleen reeds onderstreept. De kerk waarvan de patroonheilige op een vroeg-middeleeuwse bewoningskern wijst, bevindt zich tegenover de op de rechteroever van de Schelde gelegen Sint-Vedastuskerk van Nederename (fig. 71), zelf centrum van een Karolingisch domein. En langs diezelfde oever, ongeveer 1,1 km zuidwaarts, is er het *castrum* van Ename, in 974 door Otto II gesticht en uitgebouwd als bruggehoofd in de grensverdediging van Lotharingen⁽²⁴⁾.

Van 3 september tot 5 oktober 1979 ondernamen we een proefopgraving ten oosten van de spoorberm (fig. 72). We danken de Heren M. Vanclooster en G. Verhoost voor hun toelating tot opgraven alsmede de leden van J.K. Terlinden-Aalst en in het bijzonder A. Coppens voor hun medewerking aan het onderzoek. De opgravingszone situeert zich net op de rand van het Scheldealluvium. In de zandige alluviale klei was een gracht uitgestoken die we schuin over een breedte van ca. 13 m aansneden. De vulling bestond uit blauwgrijs slibmateriaal en afbraakpuin. Daar de gracht vrij dicht tegen de spoorlijn ligt (fig. 72), konden we de zone ertussen — voor een groot gedeelte bovendien nog verstoord door XIXde-eeuwse fabrieksgebouwen — slechts op beperkte schaal onderzoeken. Een woonlaag of gebouwsporen troffen we er niet aan. Wel bevond zich op de alluviale klei een nivelleringslaag van ca. 0,40 - 0,50 m dikte waarin talrijke fragmenten van bakstenen en middeleeuwse dakpannen voorkwamen.

Op de buitenrand van de gracht was een rechthoekig gebouw (9,30 - 9,65 m bij 7,35 - 7,50 m) opgericht (fig. 72, X). Slechts de funderingen (fig. 73) bleven bewaard. Ze bestaan uit Doornikse kalkstenen en bakstenen in lichtgele kalkmortel gebed. Het fundament is maximum 1 m hoog en de breedte varieert van 0,60 tot 0,75 m. Een tussenmuur, 3,25 m lang en 0,65 m dik, verdeelt de binnenruimte in twee delen die binnenwerks 6,10 bij 2,45 m en 6,05 bij 5,25 m groot zijn. Tegen de zuidhoek werd een muur (fig. 73) aangebouwd die echter niet verder te onderzoeken is daar ze onder de fabriek doorloopt. Het gebouw doorsnijdt puin dat in de gracht gestort was alsmede een heterogene kleiïge laag die we ook nog op andere plaatsen vaststelden en als een terreinnivellering mag beschouwd worden.

Het vondstenmateriaal is vrij beperkt en omvat, naast enkele steengoedfragmenten w.o. van Brunssum-Schinveld, hoofdzakelijk grijs en rood aardewerk. De oudste scherven gaan tot de XIVde eeuw terug.

Blijkbaar bevinden we ons op de rand van het site. De gracht die we aansneden kan immers moeilijk anders dan met de versterking verband houden. De burchtgebouwen zelf zullen zich vermoedelijk meer onder de spoorberm of in de hovingen ten westen ervan bevinden. Voor de datering van de gracht leverde de

²⁴ L. MILIS, *Ename duizend jaar? Uit het rijke verleden van Ename 974-1974*, Oudenaarde, 1974, 7-25.

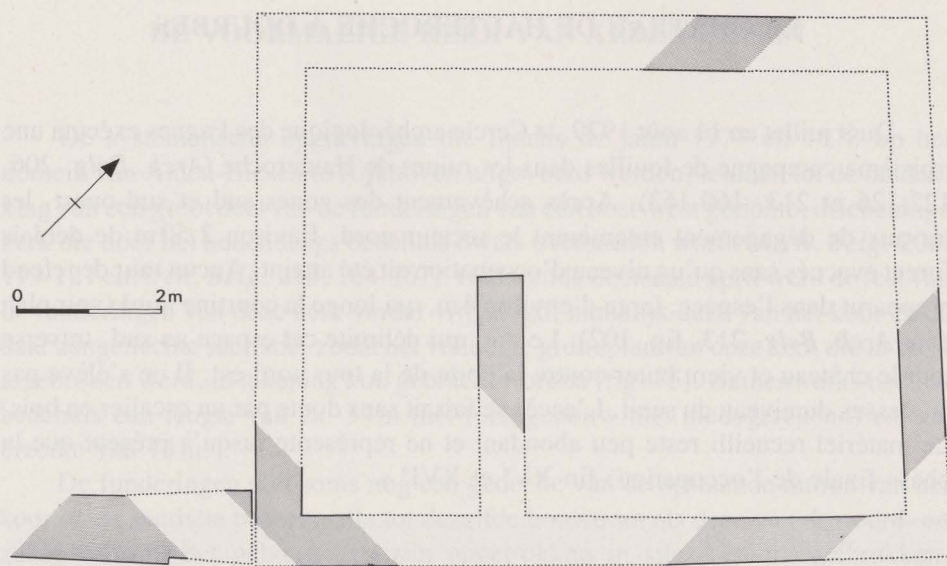

Fig. 73. Plan van het gebouw.

opgraving geen elementen op. Het gebouw dat we onderzochten, werd opgetrokken na de demping van de gracht en de nivellering van het terrein. Wanneer dit juist gebeurde, is vooralsnog moeilijk te bepalen. Wel moeten de werken uitgevoerd zijn nadat de figuratieve kaart van de tweede helft van de XVIde eeuw (fig. 71) getekend werd, vermits gracht en burcht toen nog blijken te bestaan.

D. CALLEBAUT